

„Zapomenutý“ Řád republiky

Eliška Peterková

“Forgotten” Order of the Republic

Abstract: *This year, the National Museum celebrated its 200th anniversary. Large celebrations were realized, just like five decades ago, when the museum celebrated its 150th anniversary. During these celebrations, the National Museum received a state award – the Order of the Republic. After the revolution, this order was “forgotten,” and for years it had been left unnoticed in the Numismatic Department.*

Keywords: *The National Museum, Order of the Republic, Numismatics, Collections*

Letošní rok oslavilo Národní muzeum 200 let svého trvání. Proběhly velké oslavy, stejně jako před pěti dekadami, kdy muzeum slavilo stopadesátileté výročí vzniku. Během těchto oslav obdrželo Národní muzeum vysoké státní vyznamenání – Řád republiky. Po revoluci zůstal tento řád „zapomenut“ a dlouhé roky odpočíval bez povšimnutí v depozitáři Numismatického oddělení.

Řád Republiky se propůjčoval za mimořádné zásluhy o budování Československé republiky. Šlo zejména o budovatelské úsilí ve výrobě nebo při kulturní a vědecké činnosti, či o zvyšování schopnosti obrany státu.¹ Národní muzeum jej za svoji činnost obdrželo 4. 4. 1968 při slavnostním shromáždění na počest 150. letého výročí založení, z rukou Dr. M. Brůžka, tehdejšího místopředsedy Výboru pro kulturu a informace.² Národní muzeum nebylo během oslav jedinou vyznamenanou institucí. Představitelé Moravského zemského muzea a Moravské galerie v Brně obdrželi na tomto shromáždění od Dr. M. Brůžka Řád práce.³

Pro zajímavost zde lze uvést, že před oslavami 150. výročí vzniku muzea byly rekonstruovány a přebudovány stávající muzejní expozice. Například tolik oblíbená kostra plejtváka myšoka byla ze své původní pozice na podlaze zavěšena ke stropu, kde se nachází doposud.⁴ Slavnostního shromáždění v Pantheonu Národního muzea a následné prohlídky zrekonstruovaných expozic se zúčastnilo mnoho domácích i světových osobností z vědy a kultury.

Udělení Řádu republiky bylo pro muzeum významnou událostí. Z kulturních institucí jej do té doby obdrželo pouze Národní divadlo (1958) a Slovenské národní divadlo v Bratislavě (1960).⁵ Za Národní muzeum ocenění převzal tehdejší ředitel Vladimír Denkstein. Brzy se na oficiálních hlavičkách papírů objevil podpis „Národní muzeum, nositel řádu republiky“, který muzeum používalo až do roku 1989.

Po revoluci byl řád, jakožto relikv minulé režimu, založen a zapomenut. Byl svěřen do rukou doktorce Jarmily Háskové a uložen v depozitáři Numismatického

Avers Řádu republiky vyfocený v původní etuji.

- 1 Řád republiky [online]. Archiv kanceláře prezidenta republiky [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.prazskyhradarchiv.cz/archivKPR/lupl/oad/lrr.pdf>, str. 2.
- 2 Rudé právo. 5. 4. 1968, Praha, s. 1.
- 3 Práce, 4. 4. 1968, Praha, s. 1.
- 4 SKLENÁŘ, Karel. *Obraz vlasti*. Praha: Paseka, 2001, s. 380.
- 5 Řád republiky [online]. Archiv kanceláře prezidenta republiky [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.prazskyhradarchiv.cz/archivKPR/lupl/oad/lrr.pdf>.

Mgr. Eliška Peterková, Ph.D.
Národní muzeum –
Numismatické oddělení
eliska_peterkova@nm.cz

Revers Řádu republiky s matričním číslem na závěsu.

oddělení, kde ležel bez povšimnutí, pouze s nenápadnou poznámkou, že se jedná právě o onen obdržení řád. Na minulost by se však nemělo zapomínat, ať už má pro současnost jakékoliv konotace. V letošním jubilejním roce je dobré si připomenout muzejnickou práci našich předchůdců, která byla před padesáti lety oceněna vysokým státním vyznamenáním.

Ve sbírkách Numismatického oddělení se tak jedná už o šestý Řád republiky, který je zde uložen (dva se nachází v tzv. Měřičkově sbírce, a zbylé tři byly do sbírek Národního muzea darovány Kanceláří prezidenta republiky po roce 1990).

Řád republiky byl založen vládním nařízením 3. dubna 1951 a patřil mezi nejvyšší státní vyznamenání. Jeho důležitost se ostatně odrážela i v pořadí, v jakém byl řád při nošení umísťován. Původně byl řazen hned na druhé místo po Řádu socialismu, který byl založen ve stejném roce. Po zániku tohoto řádu v roce 1955⁶ pak převzal při nošení Řád republiky umístění na první pozici.

Medailon řádu byl zpracován podle návrhu předního sochaře a medailéra Aloise Sopra, který vytvořil návrhy i pro další

československá vyznamenání.⁷ Řád byl postupně vyráběn ve dvou typech. První typ měl dvě vydání, která se od sebe liší pouze provedením reversu. Typ druhý se od předchozího svým vzhledem zcela odlišuje. V případě řádu, který obdrželo Národní muzeum, se jedná o druhé vydání prvního typu, udělované v letech 1960–1977.

Řád je tvořen stříbrným medailonem o rozměrech 43 x 40 mm, zavěšeným na průvlečné tmavě modré stuze s 15 mm širokým rudým pruhem uprostřed. Stuha je 38 mm široká a 55 mm dlouhá. Modrá barva byla zvolena podle barvy pracovní kombinézy, rudá barva připomíná prolitou krev v bojích za sociální spravedlnost.

Na aversu se v ploše nachází cihlová zeď, na kterou je na středu položen zkřížený srp a kladivo, tedy znak pracujících rolníků a dělníků. Vlevo u držadla srpu vybíhají dvě žerďi vlajek, které jsou do oblouku rozevláté nad horní stranou medailonu. První je smaltovaná československá vlajka, za ní vyčnívá okraj vlajky rudé (sovětské). Dolní okraj medailonu je tvořen dvěma lipovými ratolestmi svázanými uprostřed stuhou. Ratolesti a srp s kladivem jsou pozlacené.

Revers obsahuje pouze nápis ČSSR orámovaný dvěma volně položenými vavřínovými snítkami. Na horní okraj medailonu je kolmé ouško, do kterého je připojen závěs tvořený dvěma lipovými ratolestmi, který propojuje medailon a stuhu. Symbolika lípy odkazuje na příslušnost k českému národu, vavřínové ratolesti symbolizují vítězství.

Na zadní straně závěsu je umístěno matriční číslo, v případě řádu uděleného Národnímu muzeu se jedná o číslo 518. Dále je zde umístěna puncovní značka, číslice ryžosti kovu (ryžost 900/1000) a značka výrobce „ZUKOV“. ZUKOV neboli Závody umělecké kovovíroby Praha, byl národní podnik, který vznikl znárodněním firmy Anýž a několika menších firem v roce 1948. V podniku ZUKOV se vyráběly i další vyznamenání, například i Řád Bílého lva.

6 MĚŘIČKA, Václav. Československá vyznamenání IV. část. Hradec Králové: Česká numismatická společnost, 1976, s. 12.

7 PROCHÁZKA, Václav. Alois. Sopra. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1982, s. 21.

8 HAIMANN, Petr. Slovník zhotovitelů mincí, medailů, plaket, vyznamenání a odznaků. Praha: Libri, 2006, s. 552.

Použité zdroje

- HAIMANN, Petr. *Slovník zhotovitelů mincí medailí, plaket, vyznamenání a odznaků*. Praha: Libri, 2006, s. 552.
- MĚŘIČKA, Václav. *Československá vyznamenání IV. část*. Hradec Králové: Česká numismatická společnost, 1976, s. 12.
- Práce*, 4. 4. 1968, Praha, s. 1.
- PROCHÁZKA, Václav. *Alois Sopr*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1982, s. 21.
- Rudé právo*. 5. 4. 1968, Praha, s. 1.
- Řád republiky [online]. Archiv kanceláře prezidenta republiky [cit. 10. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.prazskyhradarchiv.cz/archivKPR/upload/rr.pdf>.
- SKLENÁŘ, Karel. *Obraz vlasti*. Praha: Paseka, 2001, s. 380.